

**UCHWAŁA NR XLIII/276/23
RADY GMINY LUBAWA**

z dnia 30 marca 2023 r.

**w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane
przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków**

Na podstawie art. 18 ust. 2, pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 40), art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 840) oraz § 7 uchwały Nr XVII/99/08 Rady Gminy Lubawa z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urz. Woj. W-M Nr 138 poz. 2129 z 1 września 2008 r.) Rada Gminy Lubawa, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Komisję Gospodarki, Budżetu i Finansów wniosku Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Grabowie **u c h w a ł a** co następuje:

§ 1. Udziela się z budżetu Gminy na rok 2023 Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Grabowie, zwanej dalej Beneficjentem, dotacji w kwocie 20 000 zł (słownie: dwadzieścia tysięcy złotych) na dofinansowanie prac konserwatorskich przy ogrodzeniu kościoła parafialnego w Grabowie, wpisanego do rejestru zabytków, stanowiącego własność Beneficjenta.

§ 2. Szczegółowe warunki udzielenia i rozliczenia dotacji określi umowa pomiędzy Gminą a Beneficjentem.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lubawa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Jan Laskowski

Opinia Komisji Gospodarki, Budżetu i Finansów
w sprawie spełnienia wymogów formalnych wniosków
o przyznanie dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy
zabytkach wpisanych do rejestru zabytków

W dniu 27 marca 2023 r., na wspólnym posiedzeniu Komisji Gospodarki, Budżetu i Finansów, przedstawiony został wniosek o przyznanie w 2023 roku dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Złożony wniosek dotyczy planowanych do wykonania prac remontowo-konserwatorskich przy ogrodzeniu kościoła parafialnego w Grabowie.

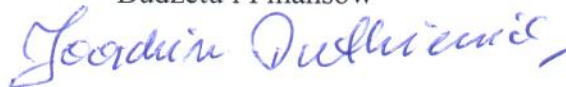
Parafia Rzymskokatolicka p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Grabowie od kilku lat prowadzi remont ogrodzenia wpisanego do rejestru zabytków. Remont prowadzony jest etapami, w zależności od posiadanych środków. Na rok 2023 planowane jest przeprowadzenie remontu od strony południowo-zachodniej wraz z remontem jednej z kaplic wchodzących w skład ogrodzenia, których koszt wynosi około 100 000,00 zł, przy czym szczegółowy zakres prac uzależniony jest od posiadanych przez Parafię środków własnych oraz uzyskanych dotacji.

Planowana kwota dotacji miałaby wynosić 20 000,00 zł dla wykonania ww. prac przy ogrodzeniu kościoła parafialnego.

Komisja Gospodarki, Budżetu i Finansów, po zapoznaniu się z ww. wnioskiem stwierdza, iż spełnia on wymagania formalne i zawiera wszystkie elementy określone w § 5 *Uchwały Nr XVII/99/08 Rady Gminy Lubawa z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków*, zatem zgodnie z § 6.4 ww. uchwały opiniuje go pozytywnie.

Przewodniczący Komisji Gospodarki,

Budżetu i Finansów

Joachim Dutkiewicz

Olsztyn, dn. 21 czerwca 2011 r.

Nr rejestru zabytków: A-4574

W SPRAWIE WPISANIA ZABYTKU DO REJESTRU ZABYTKÓW

Na podstawie art.104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity – Dz.U z 2000r., nr 98, poz. 1071 z późniejszymi zmianami) oraz w związku z art. 8, art. 9 ust.1 i ust. 2, art. 6.1. ust. 1c), art. 89 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami),

w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

WARMIŃSKO- MAZURSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

orzeka

wpisać do Rejestru Zabytków Województwa Warmińsko – Mazurskiego następujący zabytek:

ogrodzenie z rzeźbami, bramami i furtkami, cztery kaplice w tym ogrodzeniu oraz dzwonnice położone przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie, gm. Lubawa, na dz. nr 296, 268/10, 297/1 oraz 297/2 obręb 5 Grabowo (dla których odpowiednio prowadzone są następujące księgi wieczyste: EL11/00047475/8, EL11/00050275/0, KW 22572, KW 43486)

/1. kolorem czerwonym zaznaczono obiekty wpisane do rejestru zabytków; 2. strzałkami oznaczono lokalizację bram i furtek (B – bram; F – furtka)/ (wykonano na podkładzie z mapy ewidencyjnej w skali: 1:1000).

Ochronie w obiektach podlega:

1. lokalizacja wszystkich obiektów, w tym przebieg ogrodzenia oraz położenie bram z furtkami;
2. gabaryty i proporcje obiektów, a w przypadku kaplic i dzwonnicy (czyli obiektów kubaturowych) dodatkowo rzut i bryła;
3. elementy konstrukcyjne, tj. fundamenty, mury, a w przypadku kaplic i dzwonnicy dodatkowo stropy oraz konstrukcja dachowa;
4. mur na całym przebiegu, w tym detal architektoniczny i sposób wykończenia;
5. dwie bramy i dwie furtki;
6. polichromowane rzeźby kamienne przedstawiające Matkę Boską Niepokalaną oraz Św. Jana Nepomucena, stojące na słupkach bramy frontowej (północno-zachodniej);
7. w przypadku kaplic oraz dzwonnicy - elewacje, w tym kompozycja, rozmieszczenie, wielkość i forma otworów okiennych i drzwiowych, wystrój architektoniczny, rodzaj pokrycia dachowego (w przypadku kaplic blacha łączona na rąbek stojący);

8. zabytkowa stolarka okienna i drzwiowa kaplic oraz dzwonnicy;
9. w przypadku dzwonnicy - konstrukcja dzwonna z dwoma dzwonami;
10. w przypadku kaplic - tynki wewnętrzne.
11. kute elementy wieńczące dachy kaplic, słupki bramy bocznej oraz słupki furtki północnej.

UZASADNIENIE

Na podstawie dowodów zebranych w trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego ustalono, iż ogrodzenie z rzezbami, bramami i furtkami, cztery kaplice oraz dzwonnica położone przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie, gm. Lubawa, na dz. nr 296, 268/10, 297/2 oraz 297/1, obręb 5 Grabowo, posiadają wartość zabytkową, na którą składa się wartość historyczna, naukowa, artystyczna oraz wartość autentyku.

Pismem z dn. 29 marca 2011 r. W-M WKZ zawiadomił strony postępowania o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie wpisania do rejestru zabytków ogrodzenia z rzezbami, bramami i furtkami, czterech kaplic oraz dzwonnicy położonych przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie, gm. Lubawa, na dz. nr 296, 297/2, 297/1, 268/10 oraz 268/1 obręb 5 Grabowo, a także o terminie oględzin w toku postępowania administracyjnego. Oględziny odbyły się we wskazanym terminie z udziałem proboszcza Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie – ks. Kazimierza Wolano oraz jednego z współwłaścicieli dz. nr 297/1 – Pani Łucji Paradowskiej. Jak ustalono w następstwie oględzin, ogrodzenie wraz z rzezbami, bramami i furtkami oraz czterema kaplicami znajdują się na dz. nr: 296, 268/10, 297/1 oraz 297/2, zaś dzwonnica w całości leży na dz. nr 296 obręb 5 Grabowo. Jak ustalono na podstawie map ewidencyjnych oraz fotografii wykonanych w trakcie oględzin, żaden z wymienionych zabytków nie jest zlokalizowany na dz. nr 268/1. Pismem z dn. 1 czerwca 2011 r. zawiadomiono strony o zakończeniu przedmiotowego postępowania administracyjnego, załączając do pisma kserokopie protokołu sporządzonego w trakcie oględzin w dn. 18 kwietnia 2011 r. oraz mapę wskazującą zakres ochrony konserwatorskiej planowanej do wprowadzenia w ramach wpisu do rejestru zabytków, celem zapoznania się i wniesienia uwag w terminie 7 dni od daty jego otrzymania. Uwag do ww. pisma nie wniesiono.

W trakcie postępowania administracyjnego, w tym przeprowadzonych oględzin, ustalono następujący stan faktyczny: Wokół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie, na zewnętrznej granicy obszaru d. cmentarza przykościelnego, wpisanych do rejestru zabytków decyzją z dn. 5 sierpnia 1968 r., rozciągnięte jest ogrodzenie w postaci muru pełnego, w którego ciągu znajdują się dwie bramy (frontowa - od północnego zachodu oraz boczna - od południowego zachodu) oraz dwie furtki (od zachodu), a także cztery kaplice (dwie frontowe na północno-zachodnim odcinku muru oraz dwie tylne w południowo-wschodnim). Mur ogrodzenia zbudowany jest z kamienia, górą zaś z cegły, przy czym na odcinkach północno-zachodnim, południowo-zachodnim oraz częściowo południowo-wschodnim występuje kamień polny, a w odcinkach południowo-wschodnim oraz północno-wschodnim kamień łamany. Ceglane zwieńczenie muru stanowi fryz wykonany z cegły układanej w rolę rębem skośnym oraz nakrywa z cegły kładzionej na płask, pochylona w kierunku kościoła. Poniżej tego zwieńczenia mur jest tynkowany (z wyjątkiem odcinków południowo-wschodniego oraz północno-wschodniego, które posiadają lico kamienne). Bramy posiadają ceglane słupki na rzucie kwadratu, zwieńczone profilowanym gzymsem oraz czterospadowymi daszkami krytymi blachą (przy czym słupki północno-zachodni bramy bocznej nie jest zachowany). Słupki bramy frontowej wieńczą kamienne, polichromowane rzeźby na niskich postumentach, zaś zachowany słupki bramy bocznej kuty krzyż. Rzeźby bramy frontowej przedstawiają: Matkę Boską Niepokalaną (stojącą na kuli ziemskiej i półksiężycu, bez nimbu) oraz Św. Jana Nepomucena (w stroju kapłańskim, z palmą męczennictwa i krzyżem). Z uwagi na nieopracowanie ich pleców zachodzi prawdopodobieństwo, że pierwotnie mogły one być przeznaczone do ekspozycji na tle ściany. Słupki furtki północnej wieńczą kute krzyże. Kaplice założone są na planie koła, jednokondygnacyjne, nakryte dachami stożkowymi, wybudowane w partii fundamentów i cokołu z kamienia polnego, powyżej z cegły, tynkowane i malowane. Więźby dachowe kaplic są wykonane w konstrukcji krokwiowej, wsparte na królu, kryte blachą cynkową. W zwieńczeniu dachów kaplic zachowane są kute chorągiewki: w jednej z inskrypcją „MARIA”, w dwóch z inskrypcją: „IHS”: Strop belkowy w każdej z kaplic odeskowany jest od strony wnętrza (deskowanie na „nakładkę polską”). Elewacje kaplic posiadają prostokątne wnęki rozdzielone lizenami, zwieńczone są profilowanym gzymsem. W przęsłach wnękowych występują otwory okienne w typie „okulusa”, z jednoskrzydłową stolarką krosnową. W wejściach do kaplic, zlokalizowanych od strony kościoła, istnieją drzwi dwuskrzydłowe, na zawiasach pasowych, ze skrzydłami deskowymi. Wewnątrz kaplic występują betonowe posadzki oraz zabytkowe tynki, z licznymi warstwami malarskimi. W północno-wschodniej części d. cmentarza przykościelnego, czyli dz. nr 296 zlokalizowana jest wolnostojąca dzwonnica zbudowana na planie kwadratu, trójkondygnacyjna, nakryta daszkiem dwuspadowym, o małym spadku połąci, wybudowana w partii fundamentów i cokołu z kamienia łamanego, powyżej z cegły ceramicznej licowej, a w obrębie ostatniej kondygnacji (dzwonnej) w konstrukcji drewnianej, słupowej, z zewnątrz oszalowanej deskami w pionie. Elewacje dzwonnicy są symetryczne, każda z nich w obrębie lica ceglonego posiada prostokątną wnękę, zwieńczoną gzymsem krosztynowym, oraz dwa, wąskie otwory okienne, południowo-zachodnia dodatkowo posiada w parterze otwór wejścia, zamknięty łukiem pełnym, zaś w obrębie ostatniej kondygnacji (oszalowanej) - trzy otwory okienne. Więźba dachowa dzwonnicy wykonana jest w konstrukcji płatwiowo-kleszczowej, z dekoracyjnie opracowanymi końcówkami krokwi i płatwi, kryta jest eternitem i papą. Stropy są belkowe, nagie. W otworach okiennych kondygnacji dzwonnej znajdują się drewniane żaluzje, w niższej – okna krosnowe, jednoskrzydłowe, szklone w szczeblinę poziomą. Drzwi wejściowe posiadają nadświetle, profilowane ślemię, skrzydło deskowe, z dekoracyjnie kutymi tarczami zamku, kołatki oraz zawiasów. Wewnątrz dzwonnicy znajdują się schody zabiegowe na trzpieniu oraz drewniana konstrukcja dzwonna (słupowa) z dwoma zabytkowymi dzwonami (w tym jednym z inskrypcją pisaną w minuskule neogotyckiej oraz z przedstawieniem Ukrzyżowania). Posadzka parteru dzwonnicy jest betonowa.

Mur ogrodzenia, szczególnie w górnej partii starszych odcinków, tj. północno-zachodniego, południowo-wschodniego oraz zachodniej części odcinka południowo-wschodniego ma liczne ubytki, w tym w nakrywie ceglanej oraz w tynkach. Północny słupki bramy bocznej jest niezachowany. W północno-zachodnim odcinku muru, w sąsiedztwie bramy frontowej (obok słupka z figurą Matki Boskiej Niepokalanej) występuje znaczna wyrwa. Na elewacjach kaplic występują liczne ubytki tynków i warstw malarskich. Kaplica południowo-wschodnia znajduje się w stanie awarii budowlanej (jest spękana, z odspojonym tylnym fragmentem ściany obwodowej, z ubytkami w pokryciu i zniszczeniami konstrukcji dachowej i stropu; obecnie została wyparta od strony dz. nr 297/2). Skrzydła bram i furtek są nie zachowane.

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie wybudowano w latach 1803-1814, z użyciem materiału rozbiórkowego pochodzącego z poprzedniego kościoła, wg projektu architekta warszawskiego Hilarego Szpilowskiego. Budowniczym kościoła był pochodzący z Malborka Ernest Gottlieb Cerulli. Forma architektoniczna czterech kaplic położonych w ciągu ogrodzenia, analogiczna do elewacji kościoła, zaświadcza o zbliżonym czasie powstania wszystkich tych obiektów (I poł. XIX w.). Mur ogrodzenia, na odcinkach północno-zachodnim, południowo-zachodnim oraz zachodniej części odcinka południowo-wschodniego, wybudowany został wcześniej, w technologii budowlanej zbliżonej do tej, którą zastosowano w kościele i kaplicach (tzn. z kamienia i cegły pod tynk). Odcinki północno-wschodni oraz południowo-wschodni w części wschodniej wybudowano już znacznie później, tzn. najwcześniej pod koniec XIX w. (z użyciem kamienia łamanego przeznaczonego do ekspozycji). Forma plastyczna rzeźb z bramy frontowej, w tym rysy twarz postaci oraz układ ich szat, nakazują uznać obie rzeźby za barokowe. Dzwonnica zaś posiada formę architektoniczną typową dla przełomu XIX i XX w. (analogiczna dzwonnica zachowała się przy kościele parafialnym p.w. Św. Barbary w Złotowie, gm. Lubawa).

Stopień zachowania substancji zabytkowej muru ogrodzenia, w tym bram i furtek, czterech kaplic położonych w ciągu tego muru oraz wolnostojącej dzwonnicy, pomijając zniszczenia powstałe w wyniku szkodliwego działania warunków atmosferycznych oraz nieprowadzenia bieżących remontów, jest znaczny. Obiekty zachowały historyczne proporcje, gabaryty, wystrój elewacji oraz detal architektoniczny, rodzaj pokrycia dachowego, konstrukcję. Kaplice oraz dzwonnica, jako obiekty kubaturowe, zachowały dodatkowo kształt bryły, kompozycję elewacji, stolarkę okienną i drzwiową. Wewnątrz kaplic zachowały się zabytkowe tynki i warstwy malarskie. Rzeźby wieńczące słupki bramy frontowej są niemal kompletne (brak jedynie nimbu nad głową figury Matki Boskiej Niepokalanej).

Reasumując należy stwierdzić, że przedmiotowe obiekty położone w otoczeniu kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie posiadają wartość zabytkową, na którą składa się wartość historyczna, naukowa, artystyczna oraz wartość autentyczności. O wartości historycznej decyduje odległy czas budowy i sakralne przeznaczenie obiektów. Kaplice oraz mur z bramami i furtkami należy łączyć z okresem budowy kościoła, czyli z I poł. XIX w. (za wyjątkiem odcinków muru wykonanych pod koniec XIX w.). Fakt, że w zbliżonym czasie, w podobnej stylistyce, został wystawiony rozbudowany zespół architektoniczny, z centralnie położonym kościołem oraz otaczającymi go odrębnymi kaplicami zlokalizowanymi w murze ogrodzającym d. cmentarz przykościelny, zaświadcza o silnych tradycjach religijnych funkcjonujących w tej miejscowości. Obiekty te, ze względu na swe przeznaczenie, ogrywały istotną rolę w życiu społecznym danego ośrodka wiejskiego oraz jego okolic. Zespół ten, z uwagi na swój układ przestrzenny, stanowi także późne nawiązanie architektoniczne do tradycji zespołów pielgrzymkowych. Wartość artystyczną tych obiektów buduje zaś indywidualna forma architektoniczna: w przypadku kaplic utrzymana w stylistyce klasycyzmu (stylu rzadko spotykanego w obiektach sakralnych d. Prus Wschodnich), która jest spójna z architekturą świątyni, w przypadku muru – zróżnicowana na część starszą, najprawdopodobniej zbieżną czasowo, a tym samym i technologicznie, z kaplicami i kościołem, oraz późniejszą, będącą powszechnym pod koniec XIX w. wariantem murów oporowych wykonanych z kamienia, w przypadku dzwonnicy – charakterystyczna dla dzwonnicy wolnostojących ziem lubawskiej przełomu XIX i XX w. Wartość autentyczności w przedmiotowych obiektach występuje z uwagi na duży stopień zachowania oryginalnej substancji zabytkowej. Obiekty, których dotyczy niniejsze postępowanie, jako towarzyszące kościołowi wiejskiemu, wpisanemu do rejestru zabytków, odgrywają także ogromną rolę w ekspozycji tego zabytku, kaplice stanowią dominanty w przestrzeni wsi, zaś bramy i furtki wyznaczają lokalne ciągi komunikacyjne. Ogrodzenie z kaplicami i bramami, otaczające d. cmentarz, wyznacza we wsi zasięg przestrzeni sacrum.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, m.in. takie zabytki nieruchome jak dzieła architektury i budownictwa. Ogrodzenie z rzeźbami, bramami i furtkami, cztery kaplice oraz dzwonnica położone przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie, gm. Lubawa, są takimi obiektami i powinny być, ze względu na wartość naukową i historyczną, chronione w sposób określony w art. 7 pkt 1 w/w ustawy, tj. poprzez wpisanie do rejestru zabytków.

Zgodnie z art. 89 ust. 2 w/w ustawy, organem ochrony zabytków na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest Wojewoda Warmińsko-Mazurski, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do jego zadań należy m.in. prowadzenie rejestru zabytków (art. 8 w/w ustawy) i wydawanie decyzji administracyjnych o wpisie zabytku do rejestru zabytków (art. 9 ust. 1 w/w ustawy). Wobec powyższego należało orzec jak w rozstrzygnięciu.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom na podstawie art. 127 KPA odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu zgodnie z art. 129§2 KPA w terminie 14 dni od dnia doręczenia przedmiotowej decyzji.

ZALĄCZNIKI:

1. Pouczenie o skutkach wpisania do rejestru zabytków

OTRZYMUJĄ (STRONY POSTĘPOWANIA):

1. Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia NMP w Grabowie, Grabowo 69, 14-229 Rozental
2. Powiat Iława, ul. Andersa 2A, 14-200 Iława
3. Starosta Hawski, ul. Andersa 2A, 14-200 Iława
4. Jan Antoni Paradowski
5. Lucja Paradowska
6. Henryk Żmijewski
7. Ewa Iwona Żmijewska
8. Gmina Lubawa, Fijewo 73, 14-260 Lubawa
9. Zarząd Gminy Lubawa, Fijewo 73, 14-260 Lubawa
10. A/a (ms)

DO WIADOMOŚCI:

1. Starostwo Powiatowe w Iławie, ul. Andersa 2A, 14-200 Iława
2. Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie, ul. Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa
3. Sąd Rejonowy w Iławie, ul. Andersa 2, 14-200 Iława, V Wydział Ksiąg Wieczystych
4. Gmina Lubawa, ul. Fijewo 73, 14-260 Lubawa
5. WUOZ w Olsztynie, Delegatura w Elblągu

WARMIŃSKO-MAZURSKI
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

Barbara Zalewska

Pouczenie o skutkach wpisu do rejestru zabytków

Wpisanie do rejestru zabytków pociąga za sobą następujące skutki wymienione w Ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568).

Art. 5.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 25.

1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:
  - 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku;
  - 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
  - 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.
2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.

Art. 27.

Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku .

Art. 28

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Art. 36.

1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:
  - 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
  - 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
  - 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
  - 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
  - 5) prowadzenie badań archeologicznych;
  - 6) przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;

- 7) trwale przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
  - 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
  - 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
  - 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
  - 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
  - 12) poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.
3. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1, mogą określać warunki, które zapobiegają uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.
4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt. 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.
5. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.
7. Pozwolenie na prowadzenie badań konserwatorskich i architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru albo badań archeologicznych lub poszukiwań ukrytych bądź porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, wydaje się również na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prowadzić te badania lub poszukiwania. W przypadku nieuzyskania zgody właściciela lub posiadacza nieruchomości na przeprowadzenie tych badań lub poszukiwań przepisy art. 30 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.
8. Uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

Art. 49.

1. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.
2. Wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

Art. 71.

1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

Art. 73.

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Art. 108.

1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2, sąd może orzec nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Art. 110.

1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 113.

1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o:
  - 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
  - 2) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
  - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
  - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości- podlega karze grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 114.

Kto uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze grzywny.

Art. 117.

Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia prowadzi prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru lub roboty budowlane w jego otoczeniu albo badania archeologiczne, podlega karze grzywny.

Art. 118.

Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru urządzenia techniczne, tablice, reklamy oraz napisy, podlega karze grzywny.

Ponadto na podstawie Ustawy z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity z 2002r. Dz. U. nr 9, poz. 84 z późniejszymi zmianami)

Art. 7. 1. Zwalnia się od podatku od nieruchomości:

- 10) budynki i grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.